

УДК 338.5:658.0:65.01

Т. Г. Васильців

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів і кредиту
Львівської комерційної академії, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Узагальнені концептуальні погляди на сутнісні характеристики понять «інститути» та «інституційне середовище». Показано роль і завдання інституційного середовища у забезпеченні ділової активності населення, мотивації до розвитку підприємницької діяльності. Визначені головні сегменти інституційного аналізу підприємницького середовища. Показано перелік найбільш суттєвих транзакційних витрат суб'єктів підприємництва в Україні. Охарактеризовано інституційне середовище підприємницької діяльності в Україні, а також виявлені переваги і недоліки функціонування ключових інститутів бізнесу. Встановлені принципові положення інституційного середовища підприємницької діяльності, що порушуються в Україні. Визначення взаємозв'язки регуляторної політики та інституційного середовища бізнесу. Узагальнені недоліки нормативно-правового забезпечення регулювання інституційного середовища та транзакційних витрат. Запропоновані шляхи удосконалення інституційного середовища в контексті зниження транзакційних витрат суб'єктів підприємництва України.

Ключові слова: підприємницький сектор, транзакційні витрати, інституційне середовище, державне регулювання.

Vasylytsiv T. INSTITUTIONAL FRAMEWORKS AS A PREREQUISITE FOR REDUCING TRANSACTION COSTS OF BUSINESS IN UKRAINE

Conceptual looks to essence descriptions of «institutes» and «institutional environment» concepts are generalized. A role and task of institutional environment is rotined of business activity of population, motivation to development of entrepreneurial activity in providing. The main segments of institutional analysis of entrepreneurship environment are certain. The institutional environment of entrepreneurial activity in Ukraine is described. Principle positions of institutional environment of entrepreneurial activity that violated in Ukraine are set. Failings normatively legal providing of institutional environment and transactional charges adjusting are generalized. Ways of institutional environment improvement in the context of the transactional cost of business of Ukraine entities cutting are offered.

Keywords: entrepreneurship sector, transactional charges, institutional environment, government regulation.

В Україні за часів трансформаційного періоду несистемний, надмірно ліберальний та неефективний процес переходу від адміністративно-командної системи до ринкової згенерував інституційну структуру, яка є лише частково реформованою і характеризується ознаками нестабільності та вразливості. Для трансформаційної економіки інститути є критичним бар'єром, адже вони або створюють стимули для підприємницької діяльності і відповідають основоположним принципам соціально-орієнтованої ринкової економіки або стають перешкодою прозорим відносинам, внаслідок значного зростання транзакційних витрат. Тому першочерговим кроком для розуміння економічної поведінки є аналіз ролі та ефективності інститутів в період трансформації одного механізму координації в інший. Адже ефективні інститути знижують транзакційні витрати підприємців за допомогою стабілізаційних факторів в інституційному середовищі, забезпечують впевненість під час обміну правами власності та створення стабільної структури для здійснення транзакцій [1, с.33-53]. Проте подібні «правила гри» в Україні під час руйнування адміністративно-планової системи були відсутні. До того ж, суб'єкти господарювання не володіли відповідними навиками та знаннями у сфері ефективного і, у той же час, цивілізованого використання ринкового механізму, співпраці з контрагентами, протидії конкурентам тощо. Таким чином, їм доводилося визначати потенційні можливості і співставляти їх з існуючим

інституційним середовищем, що значною мірою було непрогнозованим, «непрозорим» і нестабільним. Подібна ситуація призвела до збільшення часового періоду на пошук партнерів, ресурсів, переговорний процес, а також до зростання собівартості необхідного захисту контрактних зобов'язань і, в кінцевому результаті, знову ж – до збільшення транзакційних витрат. Відтак, істотно актуалізувалася проблема аналізу та вироблення прикладних рекомендацій з удосконалення інституційного середовища підприємницької діяльності в нашій державі.

Основи транзакційних витрат були адаптовані до умов трансформаційної економіки А. Амошею, І. Булеєвим, О. Шепеленко, С. Архієреєвим, М. Вергуненком, С. Кузьміним, О. Власенко та ін. Процеси формування і розвитку сектора малого і середнього підприємництва знайшли достатньо широке висвітлення у працях З.Варналія, Л.Воротіної, М.Долішнього, М.Козоріз, С.Реверчука, В.Рябошлика та ін.

Мета статті. При написанні статті поставлено таку мету: дослідити інституційне середовище підприємницької діяльності та запропонувати шляхи його удосконалення в контексті зниження транзакційних витрат суб'єктів підприємництва України.

Поступово, частково реформовані та новостворені ринкові інститути призвели до формування інституційного середовища нового типу. Але реальні процеси перехідного періоду засвідчили, що разом з

демонтажем у короткі терміни старих інститутів, які забезпечували виробничо-фінансову і соціальну стабільність в Україні не були створені інститути, що могли б гарантувати сталий економічний розвиток [2,с.155]. Насамперед ця проблема стосувалась базового інституту – інституту ринкової економіки. Адже, без сумніву, «правила гри» у підприємницькому середовищі є наслідком якості владної вертикалі. Найдеструктивнішим елементом в інституційному забезпеченні розвитку підприємницького середовища в Україні, який досі не подолано є незахищеність прав власності, що істотно збільшує обсяг трансакційних витрат [3,с.25-34].

Загалом необхідно наголосити на взаємообумовленості функціонування владної вертикалі та інституційного забезпечення. За таких обставин інститут, який базується на формальних нормах відносин між соціально-економічними агентами забезпечує виконання встановлених правил шляхом санкцій і обмежень та визначає права власності і відповідальність у владній вертикалі. Таким чином, інститути з одного боку є породженням влади, а з іншого – її підґрунтям. Тому фактично інститути віддзеркалюють якість державних органів управління, а останні – ефективність інституційної структури. Зазначимо, що результатом формування інституційного середовища виступає не лише величина трансакційних витрат, але й порівняльна норма віддачі ресурсу у вигляді величини доходу. Що стосується реалій економіки України, то обсяги доходу довгий час безпосередньо пов'язані з економічною рентою, яку мають можливість одержати окремі державні службовці, експлуатуючи недосконалість інституційного середовища.

Підтвердженням цього є лобювання потенційно корупційних нормативно-правових актів, що є процесом створення об'єктів інституційного проектування з боку взаємоафільованих рентоорієнтованих законодавців, державних службовців та зацікавлених в урядовому рішенні компаній (зокрема, створення СЕЗ, ВЕЗ та територій пріоритетного розвитку) з пільговим режимом оподаткування, підтримкою окремих галузей або підприємств шляхом надання різноманітних преференцій.

Аналіз світової практики свідчить, що ефективна діяльність різноманітних інституцій громадянського суспільства (асоціацій, об'єднань, профспілок) знижує вірогідність прийняття несприятливих для підприємницького середовища рішень органами влади [4]. В Україні ж багато законопроектів приймаються в інтересах окремих комерційних структур, що прагнуть здобути окрему статусну ренту.

Таким чином потрібно визнати, що до сьогодні надмірні трансакційні витрати в Україні пояснюються не стільки відсутністю в економічних агентів досвіду функціонування в ринкових умовах, скільки значними регуляторними бар'єрами та принциповою позицією чиновників, що зацікавлені лише у збереженні власної ренти, а не у «прозорому» і стабільному інституційному середовищі. Отже, оцінка ефективності інститутів, приховуючи їх

взаємозалежність та взаємообумовленість від влади, повинна включати разом з критерієм мінімізації трансакційних витрат, ще й критерій, пов'язаний з ефективністю діяльності влади щодо розбудови економіки.

У відповідності з особливостями становлення та функціонування вітчизняних інститутів визначимо такі головні сегменти інституційного аналізу: ринкова конкуренція; інститут приватної власності; підприємництво. Відсутність відповідного інституційного середовища пояснює проблемність такої сфери контрактних угод, як забезпечення ефективних і «прозорих» правил конкурентної боротьби. Основною функцією інституційного середовища, що ґрунтується на принципах класичного лібералізму є досягнення взаємного співіснування значної кількості економічних агентів під час вирішення контрактних завдань. Якщо ринкова конкуренція «прозора» і це забезпечується відповідними механізмами координації дій агентів, то ринок є передбачуваним і ефективним. Звичайно, не варто очікувати від ринку позитивних ефектів усім без винятку учасникам за принципом необхідності розподілу агрегованого прибутку порівну, незалежно від ризику та ініціативи. Натомість відповідно до теорії ігор класичний «конкурентний капіталізм» пропонує збагачення одного з учасників ринкової «гри» внаслідок його спроможності задовольнити потреби споживачів або навіть певної випадковості на противагу іншому, який програв змагання. Такий стан речей є природним стимулом для економічного розвитку, рушієм економічної системи та основним фактором підвищення добробуту населення. Але у будь-якій країні поряд з чесною конкуренцією існує недобросовісна, яка є економічно привабливою для тих, хто функціонує у неправовому і «непрозорому» середовищі, отримує переваги та незаконні прибутки шляхом неправомірних дій, заборонених законодавством.

Незважаючи на те, що за роки незалежності сформувалися майже всі ринкові інститути для функціонування економіки ринкового типу, основні механізми, що покликані забезпечувати дотримання формальних законних норм у контрактах і угодах, потребують суттєвого вдосконалення. Однією з головних проблем економіки України є відсутність інституційного соціально-економічного порядку, який залежить від загальної моральної свідомості учасників ринку та формальних правил поведінки. Зазначених правил необхідно дотримуватись кожному учаснику ринкової економіки, оскільки вони є частиною ментальності і культурною складовою нації. В протилежному випадку спостерігається тотальне порушення контрактних угод і значні трансакційні витрати в процесі контрактації. Підкреслимо, що загальноприйнятий у кожній країні процес контрактації є фундаментальним чинником інституційного середовища, для якого владними структурами визначаються необхідні формальні правила (правова інфраструктура), що дозволяють окреслити умови контрактів, процедури їх виконання, створюють можливості для розв'язання суперечок, встановлюють потенційні можливості відшкодування

у разі порушення контрактів та розв'язання конфліктів у випадках непередбачуваних ситуацій «ex post» [6, с.14-15].

Наступним ключовим моментом аналізу функціонування інститутів в Україні є інститут приватної власності. Хоча гіпотетично можна спробувати укласти контракт, в якому начебто передбачити усі вірогідні проблемні аспекти, що можуть виникнути під час супроводження процесу контрактації. Проте у реальному житті зробити це майже неможливо, особливо, коли суб'єкти господарювання систематично та активно здійснюють трансакції. Тому виникає необхідність у функціонуванні контрактних правових або квазіринкових інститутів.

Загалом до права власності, яке, як уже зазначалося, є одним з базових ринкових інститутів, що знижують рівень невизначеності у взаємовідносинах економічних агентів та елементів ринкової економіки, необхідно віднести: право на володіння ресурсом, яке передбачає доступ до нього інших суб'єктів і дає можливість здійснення виключного контролю; право використання, тобто особисте користування ресурсом; право розпорядження – можливість особистого прийняття рішення щодо напрямів використання ресурсу; право на прибуток від використання ресурсу; право на залишкову вартість, що дозволяє споживати, змінювати або знищувати ресурс; право на передачу усіх повноважень щодо використання ресурсу.

Проте, якщо вищезазначені права точно не встановлені, незадовільно захищені, головною проблемою конфліктів будуть ті активи, специфікації яких раніше не існувало. Такий висновок можна повністю віднести до трансформаційних економік, у тому числі й України. Тому нагальним завданням для трансформаційних країн є передача державної власності у приватні руки для забезпечення стимулів економічного розвитку. При цьому слід зважати на той факт, що для здійснення ефективної передачі (специфікації) прав власності потрібно визначити самі права та визнати необхідність значних витрат (трансакційних). Будь-яка специфікація не може бути безкоштовною. Трансакційні витрати на передачу прав власності частково складаються з ринкових витрат (наприклад, юридичного збору), частково – з витрат на збір інформації про ресурс, а також, з витрат, які підпадають під категорію неофіційних обмежень – рівень злочинності у регіоні, місцеві звичаї, етичні норми.

Насамперед потрібно визнати, що шлях до ефективного розв'язання даних проблем лежить у площині ефективного законодавства, яке, своєю чергою, вимагає відповідних трансакційних витрат на утримання судів, арбітражу, інституту судових виконавців і, головне, створення відповідних законів та кодексів.

Необхідною умовою функціонування ринку у частині специфікації прав власності потрібно вважати єдність, системність і цілісність правового регулювання. У такому випадку можливе функціонування системи єдиного правового регулювання, що охоплює повний діапазон

правозастосування. При цьому за всієї різноманітності інститутів у різних країнах, означені системи в цілому є подібними, а останнім часом, зважаючи на створення і розширення ЄС, наближаються до стандартів цього угруповання. Цей стандарт відповідає вимогам соціально-ринкової спрямованості економіки, загальноприйнятих у цивілізованому світі моральних цінностей та визнаних суспільством формальних і неформальних норм господарської поведінки. Додатково, окремою умовою ефективності специфікації прав власності виступає єдність і взаємоузгодженість законів та підзаконних актів усіх рівнів.

Однією з ключових причин неефективного розвитку трансформаційних процесів в Україні стало те, що у державі не було створено необхідної законодавчої бази та умов для ефективного функціонування і конкурентного розвитку суб'єктів господарювання усіх форм власності. Не лише специфікація прав власності, але й інструменти її гарантії впливають на ефективність функціонування економічних агентів в господарських системах. Тому видається цілком зрозумілим, що права власності обумовлюють додаткові специфічні інструменти, які включають не лише приватні, а здебільшого державні гарантії. Означені гарантії мають потужний вплив на третій сегмент інституційного аналізу – загальну логіку організації фірм та їх підприємницьку функцію.

Суттєвою проблемою для функціонування усієї соціально-економічної системи нашої країни на сучасному етапі є низький рівень якості корпоративного управління. Якщо у розвинутих країнах інституційна поведінка менеджерів акціонерних товариств спрямована на те, щоб максимальніше показати результати діяльності, які дозволяють збільшити рівень капіталізації підприємства, то у вітчизняних умовах управлінці та мажоритарні акціонери намагаються «приховати» фінансові потоки і занизити показники, а прибуток поділити серед обмеженої кількості акціонерів, не враховуючи інших (міноритарних) власників.

За свідченням експертів, основними причинами корпоративних конфліктів в Україні є: «непрозора» участь акціонерів у прийнятті рішень про відчуження власності компанії; порушення, пов'язані з розкриттям інформації про емітентів; нерегульоване представництво в спостережних рядах акціонерних товариств; відсутність можливостей впливу на формування порядку денного на загальних зборах; нерегульованість процесу перереєстрації прав власності на іменні цінні папери; проблемні питання щодо отримання частини прибутку акціонерних товариств у формі дивідендів; приховування інформації про мажоритарних власників крупних (контрольних) пакетів акцій.

Незалежно від інституційних особливостей будь-якої ринкової економіки, в основу корпоративних відносин з метою зниження трансакційних витрат та усунення вірогідних корпоративних конфліктів необхідно закласти такі загальноприйняті у світовій практиці норми, що інтенсивно порушуються в Україні, як:

захист прав та законних інтересів власників за умови рівноправності акціонерів;

врахування законних інтересів зацікавлених осіб, заохочення активного співробітництва між громадянами та зацікавленими особами щодо створення робочих місць та покращення фінансового стану підприємства;

розкриття інформації та прозорість вирішення усіх важливих питань, що стосуються підприємства, які, зокрема, включають дані про фінансовий стан, результати господарської діяльності, власність та технологію управління;

розмежування повноважень органів управління, функцій та обов'язків між загальними зборами, спостережною радою та виконавчим органом;

дієвість та незалежність спостережної ради щодо забезпечення стратегічного управління підприємством, ефективності контролю за його діяльністю, а також відповідальності перед акціонерним товариством.

Наведений перелік підтверджує висновок Р. Коуза щодо відносин між ініціативою, підприємництвом та управлінням: ініціатива означає передбачення і реалізується через механізм цін шляхом укладання нових контрактів. Управлінський апарат реагує на зміни цін, перекомплектовуючи фактори виробництва, які він контролює.

Не дивлячись на періодичні заяви представників влади, які стверджують, що нагальною необхідністю для активізації підприємницької діяльності є створення чітких і прозорих механізмів, які б забезпечували впровадження послідовних та орієнтованих на досягнення конкретних цілей регуляторних рішень, підвищення рівня їх виконання, з одночасним скороченням витрат, зменшенням втручання держави у господарську діяльність та скороченням перешкод економічному зростанню, протягом останніх років на рівні центральних органів влади спостерігалась негативна тенденція до збільшення кількості регуляторних рішень, запропонованих для впровадження. Прийняття окремих проєктів регуляторних актів, запропонованих до запровадження центральними органами влади, не лише не сприяли б створенню оптимальних умов провадження господарської діяльності, але й призвели б до істотного погіршення умов її провадження.

Основні причинами викладеного є наступні:

- превалювання відомчих інтересів над інтересами держави та суб'єктів господарювання при запровадженні нових регуляторних дій;

- недостатній рівень обізнаності фахівців органів влади щодо вимог регуляторного законодавства та навичок його застосування, у зв'язку із суттєвою плінністю кадрів та недостатньою унормованістю питань реалізації регуляторної політики конкретною інституцією;

- незастосування на практиці регуляторного законодавства в частині притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників та посадових осіб центральних та місцевих органів влади, винних у порушенні порядку регуляторної діяльності.

Додатковим стримуючим фактором для розвитку суб'єктів господарювання є недосконала система технічного нагляду та стандартів. Зазначимо, що в більшості країн світу держава регулює лише питання безпеки товарів для споживачів. Стандарти ж є технологічними документами, які інформують виробника про методи виробництва та є добровільним. Окрім цього, інструменти технічного регулювання не повинні перешкоджати міжнародній торгівлі. Якщо товар легально продається в одній країні, він має право продаватись і в інших країнах, не зважаючи на різницю у національних стандартах.

В Україні технічне регулювання не є інструментом впровадження нових знань чи технологій у виробництво, а складові цієї системи – обов'язкова сертифікація чи стандартизація – перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва. Застаріла система технічного регулювання пригнічує інноваційну активність України та негативно впливає на її експортний потенціал. Чинна система технічного регулювання фактично стримує інновації. Без реєстрації нового стандарту/технічних умов підприємство не може випускати новий продукт. Як наслідок, велика кількість нових технологій не використовуються в Україні, а рівень виведення нових товарів на ринок є вкрай низьким.

Таким чином, розвиток малого і середнього підприємництва в Україні обмежено надто жорсткою дозвільною системою та надмірними перевітками діяльності підприємств. Відтак, відповідно до даних офіційної статистики, кількість малих і середніх підприємств в Україні істотно менша, порівняно з міжнародними, зокрема європейськими, показниками, що вказує на істотний потенціал для зростання у цій сфері. Такі тенденції свідчать, що навіть найнижчий європейський показник – у Болгарії істотно перевищує кількість активно діючих юридичних осіб в Україні. Тому за сприятливих умов цей показник може принаймні подвоїтись, досягнувши 1 млн підприємств проти поточних 450-500 тис. од.

Висновок. Незважаючи на певні позитивні поступки у покращенні інституційного середовища підприємницької діяльності в Україні, вони все ще істотно впливають на висхідну динаміку трансакційних витрат підприємств, що стає передумовою сповільнення соціально-економічного розвитку нашої держави. Поступово, частково реформовані та новостворені ринкові інститути призвели до формування інституційного середовища нового типу. Проте реальні процеси перехідного періоду засвідчили, що разом з ліквідацією у короткі терміни старих інститутів, які забезпечували виробничо-фінансову і соціальну стабільність, у той же час, в Україні не були створені інститути, що могли б гарантувати сталий економічний розвиток, забезпечувати ефективний розвиток суб'єктів господарювання усіх типів та форм власності. Незважаючи на те, що за роки незалежності сформувалися майже усі необхідні елементи для функціонування економіки ринкового типу, основні механізми, що повинні забезпечувати дотримання формальних законних норм у контрактах і угодах, потребують суттєвого вдосконалення. Однією з

головних проблем економіки України є відсутність інституційного соціально-економічного порядку, який залежить від загальної моральної свідомості учасників ринку та формальних правил поведінки, порушення яких істотно підвищує рівень трансакційних витрат при здійсненні господарської діяльності. Зважаючи на відносно нижчі обсяги фінансових ресурсів, частка трансакційних витрат у структурі собівартості продукції підприємств МСП значно вища, що істотно знижує їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Право власності необхідно визнати одним із базових ринкових інститутів, що знижують рівень невизначеності у взаємозалежностях і взаємовідносинах економічних агентів та елементів економіки та знижують рівень трансакційних витрат. До нього слід віднести: право на володіння ресурсами, яке передбачає доступ до них інших суб'єктів і дає можливість здійснення виключного контролю; право використання ресурсів; право особистого прийняття рішення щодо напрямів використання ресурсів; право на прибуток від використання ресурсів; право на залишкову вартість, що дозволяє споживати, змінювати або знищувати ресурси; право на передачу усіх повноважень щодо використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Коуз Р. Природа фірми / Р. Коуз // Фирма, рынок и право. – М. : Дело ЛТД, 1993. – С. 33-53.
2. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія / А. А. Ткач. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 304 с.
3. Красильников О. Ю. Импорт институтов экономической власти / Современное общество: человек, власть, экономика. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2005. – Ч. 1. – С. 127 – 135.
4. Самоорганизация в Украине: информационный ресурс Общественного совета по развитию саморегулирования при Государственном комитете Украине по регуляторной политике и предпринимательству: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sro.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=238&Itemid=168.
5. Іщук С. О. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону / С. О. Іщук // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 25-34.

6. Михеев В. Н. Права собственности в экономической структуре общества / В. Н. Михеев // Проблемы современной экономики. – № 2 (55). – С. 13-17.

7. Інтернет-ресурс Європейського комітету статистики (www.eurostat.ec.europa.eu).

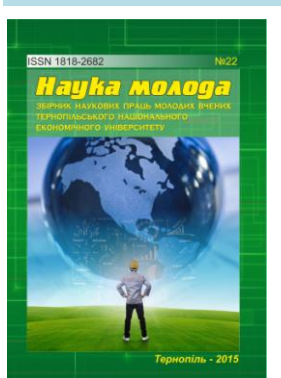
References

1. Kouz R. Priroda firmy // Firma, rynek i pravo (Firm, market and law). – Moskva, 1993. – P. 33-53.
2. Tkach A. Instytucionalna ekonomika. Nova instytucionalna ekonomichna teoriya. – Kyiv, 2007. – 304 p.
3. Krasyl'nikov O. Import institutov ekonomicheskoy vlasti. – Saratov, 2005. – P. 1. – P. 127 – 135.
4. Samoorganizaciya v Ukraine / http://www.sro.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=238&Itemid=168.
5. Ishchuck S. Modeli integralnogo otsinyuvannia rezultativ finansovo-gospodarskoi diyalnosti promyslovykh pidpruyemstv regiony // Regionalna ekonomika (Regional economy). – 2008. – № 2. – P. 25-34.
6. Miheev V. Prava sobstvennosti v ekonomicheskoy struktyre obschestva // Problemy sovremennoy ekonomiki (Problems of modern economy). – № 2 (55). – P. 13-17.
7. European committee of statistics / <http://www.eurostat.ec.europa.eu>.

References

1. Kouz R. (1993), Pryroda fyrmy, Fyrma, rynek y pravo, pp. 33-53 [in Ukrainian].
2. Tkach A. A. (2007), Instytutsional'na ekonomika, Nova instytutsional'na ekonomichna teoriia, Tsentр navch. lit-ry, 304p [in Ukrainian].
3. Krasyl'nykov O. Yu. (2005), Ymport ynstitutov ekonomicheskoy vlasty, Sovremennoe obschestvo: chelovek, vlast', ekonomyka, vol. 1, pp. 127 – 135 [in Ukrainian].
4. Samoorganizatsiia v Ukrainyе: ynformatsyonnyj resurs Obschestvennoho soveta po razvytyiu samorehulyrovanyia pry Hosudarstvennom komytete Ukrainyе po rehulatornoj polytyke y predprynymatel'stvu: [Online], available at: http://www.sro.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=238&Itemid=168 [in Ukrainian].
5. Ischuk S. O. (2008), Modeli intehral'noho otsiniuvannia rezul'tativ finansovo-hospodars'koi diial'nosti promyslovykh pidpryiemstv rehionu, Rehional'na ekonomika, vol 2. – pp. 25-34 [in Ukrainian].
6. Mykheev V. N. Prava sobstvennosti v ekonomicheskoy strukture obschestva, Problemy sovremennoy ekonomiky, vol. 2, pp. 13-17 [in Ukrainian].
7. Yevropejs'koho komitetu statystyky [Online], available at: www.eurostat.ec.europa.eu. [in Ukrainian].

Збірник наукових праць «Наука молода»

У Збірнику наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету «Наука молода» подано наукові праці, в яких досліджуються проблеми управління розвитком соціально-економічних систем мікро-, мезо- та макrorівні, розвитку фінансово-кредитної системи України, становлення ефективної системи обліку, аналізу та аудиту.

Для науковців і практиків викладачів та студентів вищих освітніх навчальних закладів.